

Kitajska ima pravico do mandžurske železnice!

To stališče je zavzela eksekutiva socialistične delavske internacionale; obenem poziva delavstvo v Mandžuriji, naj nastopi proti obema spornima strankama.—Sovjeti pozvali sibirske rezerve v službo. Konferenca na meji.

Curih, Švica, 1. avg.—Eksekutivni odbor druge ali socialistične delavske internacionale, ki se je tu sešel na seji, je včeraj na temelju sprejete resolucije zavzel stališče, da je Kitajska v pravem glede prevzeta ruskega dela vzhodne mandžurske železnice. Resolucija obenem urgira delavce v Mandžuriji, naj preprečijo dobavljanje streliva kitajskim in sovjetskim četam v slučaju, da izbruhne vojna. Eksekutiva urgira mirno poravnane spora s pogajanjem ali s razsodiščem.—Sedemindeset socialističnih voditeljev in 22 dežel je bilo na konferenci, ki je trajala dva dni. Ameriške socialiste je zastopal Morris Hillquit iz New Yorka.

Vladivostok, 1. avg.—Sovjetska oblast v Sibiriji je včeraj podelila v aktivno službo vse rezerviste do 27. leta starosti. Ta korak je bil storjen radi ogrožujoče prihodnosti belogardističnih tolp ob sibirski meji. Vpoklicani so tudi vsi častniki ne glede na starost. Rezerve se bodo zbiral v Vladivostoku in Citi.

London, 1. avg.—Kakor poročajo iz Harbina, so zastopniki Sovjetske unije in Kitajske začeli včeraj pogajanja v obmejnem mestu Mandžuriji glede rešitve spora radi vzhodne železnice. Konferenca se vrši v vagonu vlaka, ki stoji na meji. Daje poročajo, da so kitajski zastopniki namignili sovjetskim predstavnikom, da je kitajska vlada voljna vzpostaviti "status quo ante" (vrniti pol uprave na železnici sovjetom), če dobi zadostne garancije, da ruski železniški nameščenci opuste komunistično propagando v Mandžuriji.

Zadrugetarji v poletni šoli v Brookwoodu.
Katonah, N. Y.—Pretekli teden se je vršila v Brookwoodu konferenca vzhodnih zadrugetarjev. Trajala je en teden. Na njo so prišli zastopniki različnih združenj podjetij iz New Yorka, Pittsburgha, Philadelphije, Lawrencea, Mass., Maynarda, Mass.) in Bluenberga, N. Y.

Konferenca je bila izobraževalnega značaja. Na njo so predavali razni odličnjaki na polju delavske in akademične izobrazbe o zgodovini in principih združništva. Zastopniki so razpravljali o praktičnih problemih zadrugetarstva. Razpravo so vodili J. P. Warbasse in Cedric Long od American Cooperative lige, profesor Bowmen iz Columbijske univerze, Violet Holloway od angleškega združenja gibanja, David J. Saposs iz Brookwooda in profesor A. E. Kazan iz New Yorka.

Politika plitva noja.
Nizara Falls.—Urednik uglednega tednika "Labor", glasila železničarjev, je videl potrebo igrati politiko plitva noja. Novico o organiziranju delavske stranke v Niagara Fallsu je vrgel v koš. Videl je pa potrebno, da je pisal pismo voditeljem stranke, v katerem se oparčuje. Pravi, da novice ni priobčil iz razloga, "ker so železničarske unije nasprotno ustanovitvi neodvisne delavske stranke v tem času."

Podjetnik nima sreče s kebi.
New York.—Pleteninarski podjetnik, boss Zuckerman, ni na srečo s kebi. Pred par dnevi je druga skupina zapustila njegovo tovarno. Tudi škodo so mu precej napravili na strojih. Poizkus državnega posredovalca za končanje stavke se ni obnesel.

Podjetnik nima sreče s kebi.
New York.—Pleteninarski podjetnik, boss Zuckerman, ni na srečo s kebi. Pred par dnevi je druga skupina zapustila njegovo tovarno. Tudi škodo so mu precej napravili na strojih. Poizkus državnega posredovalca za končanje stavke se ni obnesel.

Thomas udrihal po tamanih v New Yorku

Na velikem pikniku je socialistični kandidat za župana pral tamnitanjsko korupcijo.

New York.—(F. P.)—Na pikniku newyorških socialistov, katerega se je udeležilo nad 30 tisoč oseb, je Norman Thomas nameril svojo puško na tamnitanje in njih graftarske zavezničke. Med zadnjimi so najmočnejši zemljiški spekulantje, ki s pomočjo korumpiranih tamnitov grabijo koncesije, ki jim prinašajo težke milijone.

Stanovanjske razmere so v New Yorku neznosne za delavstvo. Ker so primerna in nekoliko boljše stanovanja zelo draga, je vsaj tri milijona delavcev in njih družin prisiljenih živeti v stanovanjih, ki ne odgovarjajo niti za pse. Namesto, da bi mestna vlada skrbela, da neznosni situaciji odpomore, je pa v prvi vrsti zainteresirana, kako priti do "mazuhne" za svojo roparsko bando. Thomas zagovarja načrt, da mesto prične podirati stare briške kasarne in graditi dobra stanovanja za gledajo socialistične dunajske vlade.

Neve praske v Kenoshi

Stirlnajst stavkarjev aretiranih, ko so vodili bojkot.

Kenosha, Wis.—Iz dolgotrajnega boja med Allen-A kompanijo in organiziranimi pleteninarji se je 31. julija izcimil nov incident, ko je policija aretirala 14 stavkarjev — enajst moških in tri dekleta — ki so piketirali pred neko departmentno prodajalnice. Aretirani sta bila tudi Mece, Kueny, okrajni nadzornik in član stavkovnega odbora, in Walter J. Simon, tajnik sveta strokovnih unij v Kenoshi.

Lastnik dotične prodajalnice je v sporazumu z Allen-A Co. aranžiral posebno razprodajo novic in drugih pletenih iz tovarne. Stavkarji pa so pred prodajalnico stražili in pripovedovali ljudem, da je blago iz Allenove tovarne "unfair". To je povzročilo njihovo aretacijo, češ, da vodijo protipostaven bojkot.

Kritika progresivcev dobiva dober odmev.

Washington, D. C.—Ali voditelji Ameriške delavske federacije spreminjajo svoje nazore o vprašanju starostne pokojnine? Vsaj tako bi se lahko tolmačili zadnji incident glede te zadeve. Tipografska unija v New Yorku — poznana kot "Big Six" — je namreč sklenila, da bo vodila v državni zbornici boj za sprejetje zakona za starostno pokojnino. Ko je ta zaključek dosegel glavni urad ADF, je dobil sankcijo od strani federacije. Vsekar se vidi, da je kritika progresivnih unionistov našla odmev tudi pri konservativnih voditeljih federacije, katerim je namenjena. Znano je namreč, da so bili v preteklosti nasprotni ti vrsti delavske zakonodaje.

Mellonova družba oprana.

Pittsburgh.—Ker mrtvi ne govorijo, da bi povedali, kako je nastala eksplozija v Mellonovi tovarni, je preiskovalna komisija dala družbi "clean bill of health". Kako je prišlo do eksplozije, v kateri je bilo ubitih sedem delavcev, vedo to le ponekod, se glasi poročilo komisije.

"Graf Zeppelin" spet v zraku proti Ameriki.

Friedrichshaven, Nemčija, 1. avg.—Veliki zrakovop "Graf Zeppelin" je danes zjutraj odplul proti Ameriki. Krenil je na južno smer preko Sredozemskega morja in Španije. V kabini je 18 potnikov, med katerimi je osem Američanov: šest moških in dve ženski.

IRONIJA AMERISKE BARONIJE JEKLA

Medtem ko jeklarska industrija dela nove rekorde v produkciji, dela velika delavcev le po nekaj dni na teden.

Pittsburgh.—(F. P.)—Sedanja situacija jeklarske industrije v pittsburghskem okraju ni mogoče označiti drugače kot za ironično. Vse jeklarske tovarne obratujejo izredno dobro, kolikor se tiče produkcije, ki znaša za celo industrijo okrog 95 in pol odstotka od kapacitete. Na drugi strani je pa veliko številno jeklarskih delavcev, ki delajo le po nekaj dni v tednu.

V nekaterih departmentih Edgar Thomson jeklarne v Braddocku in pri American Steel and Wire kompaniji v Rankinu dela veliko delavcev po dva, tri, štiri in pet dni na teden. V jeklarnah v Johnstownu ni nič boljše. Delavci, ki prihajajo na delo bodisi zjutraj ali pa na nočni shift, se navadno vprašujejo, koliko ur bo njih delo trajalo, ker boss jim lahko vsak čas naznani, naj gredo domov.

Kljub dejstvu, da so profiti jeklarskih magnatov to leto izredno veliki, je plača za navadnega delavca izredno nizka. V okraju Johnstowna plača Bethlehem Steel kompanija navadnim delavcem 35 centov na uro. V pittsburghskem okraju plačajo jeklarne navadnim delavcem 50 centov na osemurnem shiftu, 44 centov na devet ali deset urnem delavniku, ki včasih lahko traja 12 ur. V nekaterih tovarnah plačajo le 40 centov da daljšem shiftu.

"Ako bom delal več ur, bom pa več zaslužil", pravi povprečen delavec. Like hell you will! V Coropolisu ima Standard Steel Springs družba svoje obrate, v katerih dela 800 delavcev 10 in pol ure na dnevnem in 18 in pol ure na nočnem shiftu. Izdelujejo "springe" za avtomobile. Neizučeni delavci prejajo pri bolj vročem delu 50 centov na uro. Lastniki družbe "zaslužijo" precej več. Njih zaslužek za prvih šest mesecev tega leta se cenil na osem dolarjev na vsako delnico; lansko leto so prejeli \$10.91 v obliki dividend na vsako delnico. Njih "zaslužek" je precej boljši od zaslužka njih sužnjev.

DELAJSKE DIVIDENDE.

Joliet, Ill.—Enajst delavcev v livarni Pratt Manufacturing Co. je bilo v sredo opečenih, pet težko, ko se je pripetila eksplozija v skladišču premoga. Premogov prah je povzročil razstrelbo.

Unija masinistov napreduje.

Chicago.—Po več letih je Mednarodna unija strojnikov zopet pričela plezati navzgor. V preteklem letu je njeno članstvo naraslo za okrog sedem tisoč članov, po izjavi njenega predsednika A. O. Whartona. On je pretekli teden govoril na shodu čikaških masinistov. Članstvo unije je sedaj okrog sto tisoč, ali leta 1920, predno se je pričela okrog 50 tisoč manj kot je bilo openšaperska kampanja.

Ameriški milijonarji v Kavkaziji.

Moskva, 1. avg.—Skupina sto ameriških milijonarjskih in buržuaznih turistov je dokončala plovbo po Volgi. V Stalingradu so Američani zasedli vlak in se odpeljali v Tiflis v Kavkaziji.

Prohibicnik ubit.

Harlan, Ky.—Skupina mladencev je v sredo napadla iz zasede zveznega prohibicnika Adrena Metcalfa, ki je obležal mrtve s kroglo v srcu. Njegov sin Roy in eden napadalcev sta bila težko ranjena.

Senator Edgo bo imenovan poslanikom

Prijatelj oljnih interesov bo šel v Pariz za ameriškega poslanika.

Washington.—(F. P.)—V Washingtonu se je dogajalo, da misli Hoover imenovati senatorja Edgeja iz New Jerseyja za bodočega poslanika v Parizu. Edge pripada stari gardi in se ga smatra za predstavnika oljnih interesov v senatu. Njegove simpatije do Standard Oil družbe so povsem razumljive, ako se pomisli, da je svak Teagla, ki je predsednik Standard Oil of New Jersey kompanije. Čudno bi bilo, ako bi Edge gojil simpatije do delavstva in v sedanjem zastopanju ljudske interese.

Rockefellerjev interes so zadnje čase pričeli misliti, da bi moral imeti v Parizu boljšega reprezentanta v osebi ameriškega poslanika. To največ radi dejstva, ker ima Standard Oil iz New Jerseyja obsežen trg v zapadni Evropi. Za ta trg se bori tudi Royal Dutch Shell (angleški oljni trust), ki ga želi dobiti po svojo kontrolo, oziroma akua izpodrinuti svojega ameriškega konkurenta. Ker pa sta oba konkurenta močna in ker nista brez "common sense"—kadar se s tem lahko več doseže kot pa s brutalno močjo—so v osnutku že konference v svrhu poravnanja difference.

Na takih konferencah so seveda tudi vlade reprezentirane, navadno indirektnim potom ali "neoficijelno." In ker senator Edgo pozna želje ameriškega oljnega trusta — ki so tudi njegove želje — bodo imeli Rockefellerjevi interesi v senatorju izvrstnega zastopnika tudi v Parizu.

Domači drobiž

—Math J. Turk, bivši gl. taj. SNPJ, se je preselil iz Bergerjeve hiše, kjer je imel zemljiško in notarsko pisarno ves čas, odkar jo pustil tajništvo pred malo več kot dvema letoma. Pisarno ima zdaj v svojem privatnem stanovanju v hiši zraven starega prostora.

—Miss Mary Lucille Shultz v Calumetu, Mich., hči snaganega naprednega rojaka Pavla Shaltza, ki je bil delegat na zadnji konvenciji SNPJ, je pravkar graduirala kot učiteljica na Teachers Collegu v Marquetteu.

—Smrtna kosa: V Pueblu, Colo., je umrl Frank Kogovšek, star 45 let in doma od Planine. Zapuščica družino.—V Kleinu, Mošč., je umrl Jos. Pecovnik, po domače Pavček iz Luče na Štajerskem. Zapuščica soprogo. Istotam je umrla mrs. Kančič.—V Waukeganu je umrla Mary Celarova, doma od Vrhovke. Bila je članica dr. št. 119 SNPJ. Zapuščica soproga in šest odraslih otrok.—V Fallonu, Nevada, je umrl po operaciji za vnetjem slepiča 17-letni mladenič Frank Rebol, ki je bil rojen v Denverju, Colo.—V New Yorku je umrl rojak Pavle Ogrine.

Green bo govoril v Chicagu.

Chicago.—William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, bo prihodnjo nedeljo dne 4. avg. govoril na shodu, ki ga priredi bratovščina železniskih postrežkov. Green bo govoril o vprašanju črncev in A. D. F. Shod ima organizatoričen namen. Mlada organizacija črncev skuša doseči stodstotno organizacijo in potem prisiliti Pullman kompanijo v pogajanja. Ta unija je bila sprejeta v A. D. F. pred par meseci, ima 5 lokalnih organizacij in okrog deset tisoč članov.

50 ranjenih v verskih izgrelih v Indiji.

Bangalore, Indija, 1. avg.—Tu so izbruhnili veliki izgredek budisti in mohamedanci. Policija je streljala na fanatike obeh strank in 50 oseb je bilo ranjenih.

PRENETENI DAWES 'REŠIL' SAN DOMINGO

Dominikancem svetuje, da morajo postati boljše gospodarji; priporoča, da izročijo državno industrijo privatnim interesom.

Chicago.—Ko je "Hell in Marija" Dawes, prejšnji podpredsednik Združenih držav, prejel konec meseca februarja povabilo od predsednika dominikanske republike Vasqueza, da pride v Santo Domingo in uredi državno gospodarstvo, je zimsko ozračje Amerike pretresal velik hulabal. Komplementarno mišljenje o Dawesovi sposobnosti je tekom noči poskočilo tisočodstotno.

General Dawes je v par dneh zbral okrog sebe komisijo "ekspertov"—12 po številu—in jo mahnil proti Južni Ameriki s velikim bravadom. In zakaj ne? Bil je načelnik dvanajstih apostolov, ki so dobili nalogo, da pokažejo barbarskim Dominikancem — tako so jih nazivali pred leti, ko so ameriški pomorščaki okupirali Santo Domingo — kako se vodi moderna vlada. Ko so domačini izvedeli, da so ti apostoli predstavniki raznih ameriških korporacij, so postali precej nezaupni, ker v močnogo se jim je vrnila misel, da je to predstava novega navala s strani ameriškega kapitalizma. S svojo duhovitostjo jih je general Dawes v par dneh potolažil, češ "ni tako kot vi mislite, mi vam hočemo le pomagati."

Komisija Dawesovih "ekspertov" je šla na delo in delala 22 dni in noči. Napisali so obsešno poročilo o dominikanski politični ekonomiji in ga izročili predsedniku Vasquezu. Poročilo vsebuje tudi bušdet, v katerem so fantastični proračuni, po mnenju Roy Veatcha, ki se precej razume na ekonomike in finančne razmere Santa Dominga, kar je razvidno iz njegovega članka, ki je priobčen v reviji "Nation".

Za nas je najzanimivejše poročilo generalove komisije glede državnih utilitnih industrij. Dominikanci so precej čuden narod; od Amerikancev se največ razlikujejo v tem, da skušajo potom vlade razviti gostoto industrije, predvsem utilitne. Država poseduje del železnice, radiopostaje, telefone, nekaj vodovodov in družbo, ki zalaga mestno Puerto Plato s elektriko. Zadnje čase je vlada modernizirala nekaj teh industrij, kar je seveda stalo precej denarja. Ker se dežela industrijsko šele razvija, ni nič čudnega, ako nekatera teh utilitnih podjetij ne delajo dobička. Nova industrija ima v vsaki deželi težak boj za obstanek. Na primer, ameriška privatna industrija se je razvila s pomočjo vlade, potem subvencij in drugih olajšav.

In ker je generalova komisija "ekspertov"—v kateri ni bilo nobenega ekonomista in treniranega proučevalca na polju politične ekonomije — imela nalogo, da reši dominikansko gospodarstvo pred bankrotom, je v svojem poročilu enostavno obsodila princip državnega obratovanja industrije. Priporočila je vladi Vasqueza, da izroči državno industrijo privatnim interesom, "ker ti so bolj sposobni uvesti varčno upravo in ji dati boljše vodstvo kot pa država."

Ako se bo vlada ozirala na to, priporočilo Dawesove komisije, je gotovo, da bodo od tega priporočila imeli koristi ameriški kapitalisti, v katerih posest bodo prišle dominikanske državne industrije. Veatch pravi, da bo to škodilo deželi, ker, ako državna industrija, danes še dela deficit in ga bo delala mogoče še v prihodnjih par letih, ne bo to večjo trajalo. On vidi, da bo v bližnji bodočnosti industrija pričela nositi dobiček, kar je tudi vzrok, da jo žele pograbit ameriški kapitalisti.

Dolg boj se obeta v angleškem izpore

Neodvisni tovarnarji so tudi zaprli tovarne pod pritiskom delodajalske organizacije.

London, 1. avg.—Vse kaže, da bo industrijska vojna med tekstilnimi baroni in delavci v Lancashiru trajala dolgo časa. Neodvisni lastniki tovarnen, ki ne spadajo k organizaciji močnejših magnatov in ki so nadaljevali obrat po neznanih mezdah, so včeraj zaprli tovarne pod pritiskom magnatske organizacije. S tem je nadaljnih 3000 delavcev in delavk ostalo brez dela.

Delavci so medtem tudi odločni. Lastniki tkalnic in predilnic so danes skušali po svojih zastopnikih priti v zvezo s delavsko organizacijo, dobili pa so odgovor, da pogajanj o mezdni redukciji ne bo.

Reke St. Lawrence ne poglubo še kmalu

Professor Moulton pravi, da je projekt neuporaben.

Washington.—(F. P.)—Vedno bolj izgleda, da bo že veliko vode izteklo iz reke St. Lawrence v Atlantsko morje, predno pričnejo reko poglabljati, ako sploh pride do tega. Zadnji napad na projekt je prišel od profesorja Moultona, načelnika Brookings Institute of Economics, ki je spisal obširno knjigo, v kateri dokazuje, da bi bil nameravani kanal neuporaben s gospodarskega stališča.

Kot je znano, je Hoover naklonjen projektu, oziroma zvezi vlada. Proti velikemu kanalu, ki bi spajal velika jezera in Atlantsko morje po reki St. Lawrence, se pa bori država New York in skupina newyorških kapitalistov. Med novo vlado in Kanado še tudi ni prišlo do sporazuma največ radi vprašanja o stroških.

Znano je tudi, da je profesor Moulton prijatelj ameriškega trusta elektrike. Nikakega dvoma ni, da je to prijateljstvo precej vplivalo, da je Moulton nastopil proti projektu in da iz njega govorijo magnetne elektrike.

Najslabnejši tat.

Chicago.—Najslabnejši tat dneva je bil neznanec, ki je zadnjo sredo v kopališču na 12. cesti odnesel 18-letnemu hromemu Joe Barzinkemu hlače, nogavice, vse njegovo denarno premoženje v znesku \$8 in berglje. Deček je sirota brez staršev in preživlja se s prodajanjem šivank. Denar, ki ga je s težko muko spravil skupaj, je bil namenjen za stanarino sobe, v kateri stanuje. Revčev je bilo najhujše, ker mu je tat odnesel tudi berglje, brez katerih ne more hoditi. Ko je deček povedal svojo nesrečo policaju, ga je ta odpeljal v okrajno bolnišnico, kjer je dobil nove berglje.

Prva aretacija v papeževi državi.

Rim, 1. avg.—Prvi "zlodinec", ki je bil te dni aretiran v Vatikanški državi, je Mario Albertelli. Prestopil je mejo papeževske države s fotografirano kameri pri sebi, kar je proti papeževemu zakonu. Sodnjaka razprava v Vatikanu se vrši v prvi polovici tega meseca.

Vročina odnehala v Chicagu.

Chicago.—V noči od srede na četrtek se nenadoma privolili severni vetrovi in temperatura je padla od 90 na 60 stopinj. Večjo trajalo. On vidi, da bo v bližnji bodočnosti industrija pričela nositi dobiček, kar je tudi vzrok, da jo žele pograbit ameriški kapitalisti. Zgleda, da je bil strah Dominikancev pred generalovo komisijo opravičen, ker, ako tudi je volk v ovčji koži, ne bo razdelil plena med druge, na sebo pa pozabil.

Vesti iz Jugoslavije

JUGOSLAVIJA JE BOGATA Z RUDAMI.

(Istina.)

Ljubljana, 16. julija 1929.

Da je naša država zelo bogata z rudami, priča dejstvo, da se nanje zanima zelo inozemski kapital, ki ima več rudnikov v našo kupo, kakor tudi pošilja v našo državo svoje strokovnjake, ki preiskujejo nove rude in poročajo o tem v svetu. Tako se je našel v Jugoslaviji nedavno generalni direktor francoske geološke rudarskih podjetij inž. Georges Ruppelley. Ta inženir je izjavil, da je sklenila ta zveza, ki šteje 18 francoskih akcijastih družb, ustanoviti novo delniško družbo z 20 milijoni frankov kapitala za raziskovanje rudnikov zlata in petrolejskih vrstev v Jugoslaviji. Dejal je: "Vrli sem pet let vrtnja in preiskovanja v Jugoslaviji na področju 2000 km ter ugotovil, da je geološka formacija tega področja zelo slaba in v Galiciji. Jugoslovanska petrolejska polja priložnost v Prekmurju ter segajo preko Medjimurja do severnega roba Bosne. Jugoslavija nudi prav toliko zlata za produkcijo petroleja kakor Galicija in Rumunija. Posebno opozarjam na Medjimurje, Selenico, Ljubljano, Vinko in Ptuj, ki kažejo vse pogoje za bogate plasti nafte. Dosedaj so v domači podjetja obrabovala s primitivnimi sredstvi in kopala male vodnjake vendar so že na 180 m globine dobili 400 do 500 kg petroleja dnevno. Na nekem kraju, kjer so kopali do 700 m globine, se jim je posrečilo dobiti 7-8 ton premoga v 24 urah. Vsi petroleji ima v sebi velike količine bencina in parafina. Ko sem vse to dožgal, sem skušal zainteresirati kapitaliste one skupine, ki ji pripadam sam. Posrečilo se mi je. Pridružil se jim sedaj tudi jugoslovanski kapital. — Ista zveza se je začela interesirati pri vas tudi za najdišča zlata. Kar se tiče bogastva zlata in njegovih ležišč v Jugoslaviji, je gotovo da je odstotek zlata v rudni pri vas najmanj petkrat večji od odstotka v Transvaalu. Tako trdi torej G. Ruppelley, da ima Jugoslavija prav za prav več zlata kot ga imajo v Transvaalu.

Je vsekakor gotovo, da je naša država bogata z rudami, kakor je malokatera država v Evropi le da nismo še odkrili vseh ležišč raznih rud niti jih skušali pridobivati, izkoriščati. Saj že sama Slovenija, ki je majhna, razpolaga s tolikimi rudami, da velja za eno najbogatejših držav v tem oziru v Evropi. Za živo srebro imamo samo rudnik sv. Ane, ki pa ne obratuje. Za baker imamo rudnik Slovenija, ki prav tako ne obratuje. Za železo imamo 9 rudnikov, a nobeden ne obratuje. Za svinec imamo 10 rudnikov, od teh sta obrabovala 2 in sicer v Mežici, kar neke angleške družbe, in v Litiji, last Rudarske družbe v Litiji. Mežiški rudnik zaposluje 707 moških, 114 ženskih in 5 mladostnih delavcev, torej 826 delavcev in 40 paznikov. V Litijemskem 211 moških, 24 žensk in 3 pazniki — oba rudnika skupno torej zaposluje 1061 delavec in 43 paznikov. Metica je dala lani 918,063 q rude v vrednosti 31,801,700 Din, Litija pa 22,712 q v vrednosti 4,096,642 Din.

Za izdelavo svinec imamo v Sloveniji dve zvezi: v Zetli in Litiji, a obratuje le prva, kateri je zaposlenih 213 moških in 8 žensk in 14 paznikov. Za antimon imamo dva rudnika, a nobeden ne obratuje. Žveplo. Zanj imamo 2 rudnika, obratuje le samo eni v Zetli, last tovarne kemičnih izdelkov v Hrastniku. Z etnim delavcem so pridobili iz tega rudnika 2453 q žvepene rude v vrednosti 29,442 Din. Vsa ta rudna se je oddala tovarni za barije v Mozirju po povprečni ceni 12 Din za kg.

Za mangan imamo 3 rudnike, a nobeden ne obratuje. Za grafit imamo 1 rudnik v Breznici pri Mariboru, ki pa ni bil v obratu. — Za aluminijevo rudo 2 rudnika, a nobeden ne obratuje. Ruševje premoga je pri nas največ in največ se ga izkorišča. Skupno 60 pramovalnikov jih obratuje 24. Skupno 8628 delavcev in 246 paznikov so pridobili ruševja premoga 18,063,393 q

Trbovlje 8.277.500
Zagorje 2.583.000
Hrastnik 1.495.000
Velenja 1.264.830
Brezno-Huda jama 1.012.000
Ojstrje 881.000
Rajhenburg 878.600
Senti Jani 776.744
Kočevje 665.000
Zabukovca 314.300
Loka 186.605
Zabukovca, ker. ind. 102.130
Doblice Loka 93.169
Liboje 67.114
Drobnik dol 62.066
ostali rudniki 63.345

Višeti je torej jasno, da so najmočnejši rudniki in lasti Trbovlje premogovne družbe, ki pa je tudi ena najskopušnejših podjetij kar jih ima Slovenija. Zaposluje največ rudarjev od vseh rudnikov in industrij v Sloveniji.

Črna premoga so na Orlah pri Ljubljani iskali 14 delavci in 1 paznikom 3386 q v skupni vrednosti 90.220 Din. Rudnik s črnim premogom v Motniku ne obratuje.

Vrednost rudniške produkcije skupno znaša 377.193.870 Din, vrednost produkcije topilnic pa 83.231.698 dinarjev, celokupna produkcija rudnikov in topilnic znaša torej v vrednosti blizu pol milijarde ali natančno 460.475.568 Din.

Prostoledov je bilo koncem leta 1928 v Sloveniji vsega skupaj 11.097. Od teh odpada največ na ruševje premog, najmanj na grafitno rudo (13). Mnogo prostoledov je doseglo svoj cilj. Odkritih je mnogo novih ležišč raznih rud.

Tako nam ta povprečni pogled na Slovenijo v pogledu rudarstva kaže dovolj jasno bogastvo tega našega majhnega kosa domovine. Bogati so naši kraji, mnogo ljudi lepo živi od tega, mnogo ljudi se muči in gara s to lepoto in bogastvom Slovenije. Številke nam kažejo, koliko denarja v obliki raznih rud istrgajo rudarji iz zemlje. In če bi znali brati rudarji te številke, bi videli, kako krivično so plačani, kako pomeni jim plačujejo njihove krvave žilje. Zgodilo bi se lahko, da bi planili iz črne obrisne zemlje in zahtevali tudi zase svetlobe in toplote, ki jo sami s črnim demantom dvigajo na dan.

Prosvetni minister Boža Maksimović pride te dni na Bled, kjer bo sprejel od kralja v avdienci. Govoril se, da bo ob tej priliki predložil kralju v podpis več ukazov o premostitvah in namestitvah učnega osebja, kakor tudi več šolskih zakonov, ki naj bi se z novim šolskim letom stopili v veljavo.

Občinski tajnik zažgal občinski urad. V Ojstev so pripeljali v sodne zapore občinskega blagajnika v občini Četine in sodnega istraževalca. Arretirana sta bila pod sumom, da sta zažgala hote občinski urad, kjer so se nahajale blagajniške knjige. Občinski sluga je opazil požar ter so ga še pravčasno pogasili, tako da so vse blagajniške knjige ohranjene. Zdaj posebna komisija pregleduje blagajniške knjige in blagajno, da se prepriča, ali je morda blagajna v neredu in je blagajnik mogoče pomeval. Kaj denarja, pa je radi tega hotel uničiti blagajniške knjige ter s tem tudi uničiti dokaze o pomevalih.

Arretirala je policija v Senti in izročila državnemu pravdniku Čedomiru Nastasoviču, šefa brodarake agencije, ki je obtožen, da je pomeval 160.000 Din. Ze pred mesecem je bil v preiskovalnem zaporu, a so ga izpustili. Zdaj so smatrali spet za potrebn, da ga zapro. — Koliko je tega v naši državi!

Smrtina koma. V celjski javni bolnici so umrli: 77 letni prevzitar. Janes Šram s Polzele. 70 letni dalar Jožef Supergar iz okolice St. Jurja ob Južni železnici in 48 letna prevzitarica Neža Boš s Dohajke gore.

Pismo iz Julijske Krajine

Trst, 14. julija.

Skupina vojnih dobrovoljcev iz Tridanta je posetila nekatera bivača bojišča na Gorškem. Na podgorah Kalvariji so odkrili spominske stebe v čast tam padlim dobrovoljcem. Navzroč je bil voditelj dobrovoljskih skupin Coselachi (Kozelski). Poleg italijanskih zastav je stala na Kalvariji tudi dalmatinska.

Poslanec Suvich je povedal novinarjem o tržaški industrijski coni, da je pričetek dober, kar je toliko važnejše, ker je industrijska cona nastala v taški dobi tržaškega gospodarstva, kar je vplivalo tudi na propagandni program, ki ga je bilo treba precej modificirati. Koncesij je bilo doslej izdanih okoli trideset, nekaj zelo važnih. Prišlo je do danes v svobodno cono nad dva tisoč ton materiala, pri katerem se je prihranilo carinskih stroškov okoli treh milijonov lit. v kratkem pride dva tisoč ton materiala s prostitutivjo skoro pol milijona lit. V Trstu in posebej je treba poudariti vlada dobra volja in iniciativni trud za tehnično izboljšanje starih podjetij po najnovejših metodah.

V Trstu "pretvarjajo primke v italijansko obliko" nadaljevali: kole: Bizjak Blai, Kovčič Čovel, Dobraj, Deboni, Dolenc Dolni, Germ Geri, Hodnik Polini, Krašnja Bellini, Lačak Leoca, Lisjak Lila, Maroit Maroidi, Godnič Godenico, Veliček Velica, Grah Grahaci, Godina Godi, Mahardić Maccorai, Malid Mallini, Mihevc Micheli, Pakić Pali, Pirnat Pirnetti, Bremec Bremini, Hrovat Rovati, Jagodnik Giacini, Janko Jenko, Krišnič Crini, Lutan Lumlani, Pregelj Pregi, Princić Principa, Prodani Prodi, Renčelj Renzi, Švangelj Zagli, Vrč Vercelli, Vrabec Verazzi.

Spravni ali posredovalni sodniki (judice conciliatori) pričajo v kratkem delovati v vsaki občini v novih pokrajinah. Za nekatere obične so imenovanja že izvršena. Na primer: za Rihemberk je imenovan za "judskega sodnika" postajni načelnik Lodolo, namestnik mu je učitelj Pappalopore.

V Ajdovščini je ljudski sodnik notar Culot, nam. inš. Velicogna. V Lokvi na Krasi je ljudski sodnik Anton Muha, nam. Praprotnik. V Postojni je sodnik notar Miglioretti, nam. Fr. Kutin. "Ljudski sodniki" kakor jih hočejo imenovati Slovenci, imajo važno nalogo: poravnati spore med strankami ne glede na vrednost spornega predmeta in soditi ter razsojati spore, če vrednost ne presega 400 lit. Predvsem se mora sodnik potrditi, da stranke pomeni. Če se ne doseže sprave, se doleti dan rasprava. Razsodbe ljudskega sodnika o sporih do 150 lit. so končno veljavne, proti razsodbam nad 150 lit. pa je dovoljen rekurs na okrajno sodišče.

Peti vzorčni sejem na Reki se odprl 14. avgusta t. l. Zastopana bo industrija iz vseh italijanskih provinc. Razstave se udeležijo tudi Madžarska. Fašistični tisk naglašja, da hoče italijanska politika uveljaviti arečno pozicijo, katero ima Reka med Evropo in morjem.

RAZNO

Od kdaj se rebusi? Lahko bi jih potisnili do egiptskih klinopisov ali pa še dalje. Pisava, nastvarmi izražala svoj emišli, sega v dobo prve omike. Rimljani zvana prvotno "in rebus", ker s so imeli rebus za navihano razvedrilico. Cicero je pogostoma zapljal svoje ime Marcus Tullius, za njim pa narisal grašek, ki se je pri Latincih imenoval cicer. Podobno so goriški Slovenci klicali nekega gospoda z glasom I, vladnivi pri tem svoj palec na desnici, pri čemer so v mislih izrekli kot v. Tudi na rimskih denarjih zaslediš zagonecno znakovnico. Vsi penezoslovci poznajo novce s podobo imperatorja Cezarja in s likom slona, ki se mu je v Mavritaniji reklo "cezar".

Zidje v sovjetski Rusiji. Po izjavah sovjetskih oblasti živi v Rusiji 2,8 milijona židov. Med temi jih je 28 odst. uradnikov, 25 odst. delavcev na domu, 12 odst. trgovcev in 80 odst. kmetov. Ostali izvršujejo razne proste poklice. V vojski in mornarici je le malo židov v višjih položajih, med vrhovnimi poveljniki je samo eden (v Ukrajini). Med dijaki je 13 odst. židov.

Boulder Dam

Kolosalni inženirski načrt.

Dne 26. julija je predsednik Hoover podpisal proglas, s katerim se izvršuje sklep kongresa glede zgradnje Boulder Canyon nasipa. Sedanji predsednik je sam kot bivši trgovinski tajnik pomagal izdelati ta projekt v sedelovanju z zastopniki sedmoroce držav: Arizona, California, Colorado, Nevada, New Mexico, Utah in Wyoming.

Dasi je zakonski predlog o zgradnji Boulder nasipa postal zakon že 21. decembra 1928, ko je predsednik Coolidge podpisal dotični zakon, ni zakon stopil v veljavo do sedaj, in to radi okolnosti, ker je kongres dal interesiranim državam šest mesecev časa, da sprejmejo pogoje glede distribucije vode reke Colorado, katere se ta nasip teče. Kongres je bil sklenil, da zakon stopi v veljavo, čim šest izmed sedmih držav ratificira projekt in v njem navedene pogoje. Ker le država Arizona ni sprejela vseh pogojev tega dogovora, ostalih šest držav pa je ratificiralo projekt, je predsednik potem proglas objavil, da zakon stopi v veljavo.

Ta projekt preračunja strošek kakih 165 milijonov dolarjev za zgradnjo največjega nasipa na svetu ob reki Colorado.

Nasip bo zajel največji rezervoin-vode na svetu. Gatun jezero na panamskem kanalu je dandanes največje umetno jezro in ahranja 4.410.000 "acre-foot" vode (Acre foot pomenja toliko vode, da bi pokrivala akker zemlje en čevlj globoko). Novi jez pa bo ustvarjal rezervoir od 26 milijonov "acre-foot". Približno bo sto milij dolj. Metas se bodo razvila ob obali in ladje bodo plule, kjer dosedaj ni bilo drugega kot puščava.

Porečje oziroma ozemlje, od koder reka Colorado dobiva svojo vodo, znaša osmino Združenih držav. Izvir Greene Riverja, najbolj oddaljene veje tega vodnega sistema, se nahaja v divjih planinah Wyominga. Ta reka teče v južno smer in se združi s Grand Riverjem v državi Utah, od koder skupni tok dobiva ime Colorado River. V državi Arizona reka krene zapadno in teka skozi Canyon države Colorado, eno miljo globok in trinajst milij širok klanec. Ta izredna razpoka se smatra enim največjim svetovnih čudes. Trebalo je milijonov let, predno se je voda prebila skozi toliko plasti zemlje. Stene klanca obstojajo od rdečastih in črnih skal.

Pravijo da, ko so belokožci prvi zagledali canyon — bili so to Španci pod vodstvom Coronada — ostali so osupljeni nekoliko ur. Metali so kamne v prepad, ali odmeva niso slišali. Ko reka zapusti Canyon od Colorado ali Grad Canyon, teka skozi Boulder ali Black Canyon, potem krene južno za kakih 300 milj in se izliva v Kalifornijski zaliv. Zadnjih 80 milj svojega teka preteka skozi mehlikansko ozemlje.

Porečje reke Colorado, odsekano od morskih vetrov iz vzhoda po Rocky Mountains in od morskih vetrov iz zapada po Sierra Nevada, je suha puščava. Pogorje Wyominga ima največ vode, ali v nekaterih pokrajinah Arizone skoraj ni dežja. Arizona, New Mexico, Nevada in vzhodni del Californije tvorijo veliko jugozapadno puščavo. Prst pa je izredno rodovitna, ali radi pomanjkanja vode le najdrobnejše rastline morejo rasti. To je razloženo Wild West. Pred petdesetimi leti je tu bilo torišče Indijancev in cow-boyov. Sedaj je avtomobil in mail order catalogue prinesel civilizacijo skoraj v vsak kotiček.

Voda v jugozapadu pomenja življenje. Na reki Salt River v Arizoni je bil zgrajen velik jez, takozvani Roosevelt Dam, in dolina pod njim je sedaj ena izmed najplodovitejših pokrajin na svetu. Amerika vlada je omejlja količino zemlje, ki jo vsak sme posedovati, da se s tem zavprci razvoj valesposetev po evropskem načinu žalostnega spominja. Ali celo mala količina tako bogate zemlje pomenja bogastvo.

Ni čuda, da so prebivalci teh pokrajin zahtevali zgradnjo jez za reko Colorado, tako bi se izkoristila voda, ki sedaj teka zaman v morje.

Jez bo služil tudi drugim koristnim vrham. Reka Colorado dobiva veliko zalogo vode od snega, ko se staja. Radi tega se reka dostikrat razliva čez svoje korito. Dež, ki pada na kamnite planine, odteka v kotlino reke, kjer ni rastlinstva, ki bi ga zadrževalo. Zato je sosesčina jako nevarno bivališče.

V največji nevarnosti je prebivalstvo v zgornji kalifornijski dolini Imperial Valley. V davnih časih je reka tekla skozi to dolino v Kalifornijski zaliv ta zapuščala za seboj plasti rodovitne prsti. Potem je reka spreminila svoj tok. Tekom vekov si je reka sama zgradila svoje korito vedno višje in višje iz svojih lastnih blatnih usedlin. Tako se je zgodilo, da po preteku dolgih dob je dolina Imperial Valley, ki dandanes leži pod morasko višino, postala nižja kot reka, ki stalno dviga svoje korito.

Imperial Valley je dandanes napredna poljedelska pokrajina s dvema živahnimi mestoma in čez 10.000 prebivalcev, Calexico in El Centro, ali prebivalci živijo v stalnem strahu pred povodnjami bližnje reke. V Imperial Valley je uvedena irigacija, voda pa prihaja po kanalu, ki teka doloma po amerškem in deloma po mehlikanskem ozemlju. Naravno je da prihaja dostikrat do nesporazumljenja med Amerikanci in Mehlikanci glede njihove deleža na vodi. Boulder Dam zakon stremlji po odpravi nevarnosti povodnj v tej dolini in drugod. Povrh pa določa zgradbo povsem ameriškega irigacijskega kanala v Imperial Valley. Mehiki je zagarantirana zadostna količina vode na podlagi dogovora od l. 1848. Amerikanci so dostikrat zatrdjevali Mehlikancem, da se jim voda ne bo prikrajšala, radi česa ta vseameriški kanal utegne biti vir bodočih nesporazumljenj.

Od svojega izvira do izliva pada reka Colorado 10.000 čevljev. Zato se čeni, da reka more zalagati s šestimi milijoni konjskih sil. Vseled novega jesa bo mogoče le tam izkoristiti en milijon konjskih sil, kar je več kot kateri drugi vir vodne sile na svetu.

Zgodovina zakona je napolnjena s spori. Reka Colorado služi kot odtok za sledeče države: Wyoming, Colorado, New Mexico, Utah, Nevada, Arizona in California. Problem je bil v tem, da se te države sporazumejo glede deleža na vodi. Arizona je napravljala največ sitnosti. 43 odst. rečne kotline se nahaja v Arizoni. Druge države imajo majhen odstotek te kotline v svojem ozemlju. Arizona ne more razumeti, zakaj naj bi California dobivala več vode kot ona. California zahteva vodo ne le za Imperial Valley, marveč tudi za svoja cvetoča mesta. Los Angeles je že razpisal posojilo za dva milijona dolarjev v svrhu vodovodne cevi iz reke Colorado.

Proti zakonskemu načrtu so agitirale velike električne družbe, ki niso hotele videti tako ogromno vodno silo v rokah vlade. Povrh tega ni moglo priti do sporazuma, da-li naj vlada ali privatniki izgradijo centralo. Končno se je šlo mimo te sporne točke s tem, da se je to prepustilo odločitvi tajnika za notranje zadeve.

Tekom dolgotrajnih razprav se je kraj, kjer naj se postavi jez, spreminil od Boulder Canyon na Black Canyon. Ker se občinatvo privadilo na prvo ime, je ime velikega vodnega projekta ostalo označeno po prejšnjem imenu.

Black Canyon se smatra idealnim krajem v to svrhu. Deroča reka si je tu iskopala korito skozi brda črnih skal. Zdi se kot da je tu nima narava hotela zgraditi jez. Od dna reke se bo dvigal ogromen jez kakih 550 čevljev visok in desetino milje dolg.

Večina vode se ne bo vporabljala v bližini jesa, marveč ka-

re zalagati s šestimi milijoni konjskih sil. Vseled novega jesa bo mogoče le tam izkoristiti en milijon konjskih sil, kar je več kot kateri drugi vir vodne sile na svetu.

Zgodovina zakona je napolnjena s spori. Reka Colorado služi kot odtok za sledeče države: Wyoming, Colorado, New Mexico, Utah, Nevada, Arizona in California. Problem je bil v tem, da se te države sporazumejo glede deleža na vodi. Arizona je napravljala največ sitnosti. 43 odst. rečne kotline se nahaja v Arizoni. Druge države imajo majhen odstotek te kotline v svojem ozemlju. Arizona ne more razumeti, zakaj naj bi California dobivala več vode kot ona. California zahteva vodo ne le za Imperial Valley, marveč tudi za svoja cvetoča mesta. Los Angeles je že razpisal posojilo za dva milijona dolarjev v svrhu vodovodne cevi iz reke Colorado.

Proti zakonskemu načrtu so agitirale velike električne družbe, ki niso hotele videti tako ogromno vodno silo v rokah vlade. Povrh tega ni moglo priti do sporazuma, da-li naj vlada ali privatniki izgradijo centralo. Končno se je šlo mimo te sporne točke s tem, da se je to prepustilo odločitvi tajnika za notranje zadeve.

Tekom dolgotrajnih razprav se je kraj, kjer naj se postavi jez, spreminil od Boulder Canyon na Black Canyon. Ker se občinatvo privadilo na prvo ime, je ime velikega vodnega projekta ostalo označeno po prejšnjem imenu.

Black Canyon se smatra idealnim krajem v to svrhu. Deroča reka si je tu iskopala korito skozi brda črnih skal. Zdi se kot da je tu nima narava hotela zgraditi jez. Od dna reke se bo dvigal ogromen jez kakih 550 čevljev visok in desetino milje dolg.

Večina vode se ne bo vporabljala v bližini jesa, marveč ka-

kih dvesto milj daleč. Ko pride čas, inženirji odprejo flebe in določena količina vode doteka na odrejeno mesto.

Ko je predsednik Coolidge podpisal Boulder Dam zakon, se prebivalci mesta Las Vegas, New Mexico, pozvali dogodek s zahvalno molitvijo pod milim nebom. Ali tudi druga skupina je proslavila dogodek. To je skupina spekulantov s nepričelnimi. Razni "real estate" uradi so se pojavili naenkrat preko noči. Ljudje so začeli kupovati vrhove gora in komele pečene puščave stotin milij daleč od vsake mogoče irigacije. Počnanje teh švindlerjev je vzbudilo pozornost kalifornijske legislature. Radi tega se občinatvo opozarja, naj pri nakupu ponujene zemlje pazi na višino (elevacijo) zemlje, kajti pumpanje vode je jako dragocena stvar. Naj ne pozablja, da voda ne teče navkreber.

Pojavila se je tudi druga nevarnost. Razne družbe, ki so baje v zvezi z gradnjo nasipa, ponujajo ljudem poardevanje za delo. V tem pogledu je U. S. Employment Service objavil sledeči nasvet:

"Občinatvo se opozarja, da delo na projektu ne bo potrebovalo večjega števila delavcev vaj ne za leto dni. Onim, ki iščejo delo, daje se na ananje, da ni potrebno sprostiti agencije, ki nudi informacije o gradnji jesa. Ne trošite svojega denarja s informacijami od privatnih poardevovalnic dela v zvezi s Boulder jesom. Vsa delo po pod nadzorstvom Reclamation Service, Department of the Interior, Washington, D. C., ki je voljno dati vsako informacijo glede možnosti zaposlenja."

Po izjavi kongresmana Swinga bo vslo ardem let, da se je dovrli. Pričakuje se, da bo treba šest do sedem tisoč delavcev, ko bo delo v polnem teku.

FLIR.

Agitirajte za "Prosveto"!

"PRED 3 URAMI BI ŽE LAHKO BILI DOMA —ako bi se poslužili brezskrbne poti!"

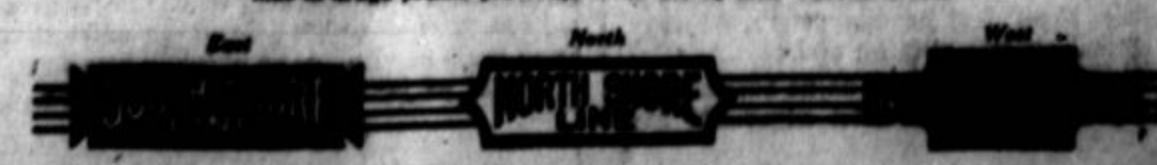
Elektrificirana železna cesta je vedno odprta!

Čemu pustite, da vam brezupna prometna gneča pokvari vse venenje vaše vožnje? Poišite se brezskrbni potnik —severno —vzhodno —zapadno. 70 milj na uro tja —70 milj na uro zopet nazaj! Ni napora s avto vožnjo —ni treba pramenjavati kolesnih obrobov —ni razkopanih cest —in ne skrbi glede vremena. Dampce čuvajte! Ko se vrnete, vam ni treba hiteti —Vsi prihajajo in odhajajo kadar želijo! Ni tja ali nazaj.

Za vozni red, cene in druga pojamila za vse telezence telefonirajte RANDOLPH 8200

CHICAGO NORTH SHORE & MILWAUKEE RAILROAD
CHICAGO SOUTH SHORE & SOUTH BEND RAILROAD
CHICAGO AUBURN AND ELGIN RAILROAD
(The Great Lakes)

Poizšite se izidnišnega urada (Outing and Recreation Bureau), 79 W. Adams st., Randolph 8200. Brezplačno polatila na letu, gibanje in druga potrebna potovanja skozi Metropolitan železno cesto.

Milan Pugalj:

VILA

Vladni uradnik Lev Petrič se je udeležil komisije na Skerjancem, kjer so tudi mnogi in teko pili, in se pelje zdej domov. Sedi do vratu v kočiji, zadovoljno pomežikuje in grize smotko. V ploščati obraz je rdeč, klohub ima bolj na tilniku kakor na glavi, levo nogo je prekrizal z desno in s stopalom bije takt pesmi, ki mu zveni po glavi. Včasih vzdahne, vzame smotko iz ust in zakašlja.

Kočija drči po beli zaviti cesti. Na desno je gozd, na levo gozd in povsod samo prelepo zeleno bukovje. Solnce zahaja. Soj zatona barva travo, debela, mah, jarek in cesto, da je vse kakor polito s kristalno vodo raztopljenih rdečih rož. Tiho je, hladno, prijetno.

Cesta se vzpenja v klanec, konj preneha teči, počasi prestopa, maha z glavjo in vleče. Petrič gleda med debela in naenkrat vidi rožnato tanci, vidi prelepo dekle, ki ga vabi z rožnato roko in z drobnimi prsti. Vila je, si misli, gozdna vila. Dvigne se, nagne naprej, pogleda kočijaža in zapazi, da dremuje. Upre oči med debela in vidi, da vila še vedno vabi. Vstane, položi nogo na železo ob kočiji, drži se na desni in levi in stopi previdno in srečno na cesto.

Kočija se enakomerno počasno odmakala, nato preno oddaljuje, gospod Petrič glebovsko jarek in gre proti debeli, kjer vidi rožnato tanci in belo roko. Smehljiva se, izredno je zadovoljen in govori: Ne boj se, če noben nisem storil zalega. Ljubil sem vedno vse, posebno brez izjeme tiste, ki so lepe. Ti spadaš med krasotice, to spoznam oddaleč, zato počakaj.

Petrič gazi med praproto, razmaka vejice mladega bukovja, zdrane včasih po spoizki koronini, toda ujame se pravčasno za deblo in krepko nadaljuje svojo pot. Še dvajset ali petindvajset korakov je do nje, do vile, in zdajci zagleda na mahu njeno belo stopalo.

Kot dijak je bil Petrič pesnik. Opeval je nekaj svojih sošolk in pri teh je slavil posebno nogo, ne da bi jih kdaj videl drugače kakor v čevljih in nogavicah. Njegova pesniška ljubezen je ostala nesrečna, njegovo poetično hrepenenje neizpolnjeno. Toda danes se stvar zasuka. Petrič stoji in gleda tisto nogo, o kateri je sanjal kot mladenič v vezani besedi.

Ne gani se, kliče, ostani tako še trenotje! Gleda, gleda in ves je navdušen. Kakšna lepota, kakšna slast! Prsti so pravilni in vitki, izdolina elegantna, peta kakor žogica in gleženj kakor popek rdeče rože! In od njega dalje se nese linija, tista silna linija

lepih ženskih meč, pred katero je trepetalo že toliko junakov. Tudi Petrič trepetal in jo gleda kakor božanstvo. Zdej se premakne, stopi dalje med praproto, toda tudi rdeča tanci se zgane kakor v dihu gozdnega vetra in zaplavlja dalje pod zelenim bukovjem. Gresta oba in Petrič spotoma govori:

— O vila! Vse življenje ho-dim za vsem, kar je lepo, in še nikoli nisem prišel do cilja. Prosim te, bodi ti izjema. Ustavi se in me počakaj!

Zdej se zaameje vila s svojim srebrnim smehom, da prijetno odmeva po gozdu. — Da hodiš vse življenje za tem, kar je lepo, in da še nikoli nisi prišel do cilja, to je res. Priznati mi pa moraš, da si se zadovoljil z vsem, kar ti je prišlo samo od sebe pod roko in najsi je bilo tudi popolnoma oddaljeno od lepote. Sanjal si o lepih ženskah, a imel si grde.

— Ne izprašuj mi vesti, pravi Petrič. Prelepa si, da bi se mogel priči tebe baviti s svojo minulostjo. Povej mi samo, kam greva.

— Haha, se smeje vila, to je popolnoma vseeno. Naši konci so odločeni vnaprej, to pa, kako in kod priti do njih, naj ne dela nikomur skrbi. Tediš hodiš! Gresta in gresta; solnce zahaja in zaide. Izmed debel, iz tal in iz vejevja prihajajo mrakovi, redki in tihi so sivo-goste, bolj in bolj. Tanci-vile, ki je

bila prej rožnata, je zdaj popolnoma bela kakor rahla tanka meglica. Petriču je vroče, ker stopi enkrat globoko in enkrat plitvo, ker zdrane tukaj in tam in se lo-vi z rokami za debela. Toda po glavi mu roji odločna misel in polglasno si govori: Enerzijsko, enerzijsko! V življenju zato ne dosežeš tega, kar hočeš, ker po-pušaš. Popušaš na vseh koncih in krajih in mesto srebra ti padajo v žep črni železni denarji. Naprej!

In Petrič prestopa ter se ne briga za pot, ki se mu nabira po prostorni plesi in se spušta na čelo in hca. Mrakovi so se že zelo zgoztili, debela so se strnila in razločevati jih je mogoče le še iz najbližje bližine. Tanci-sprejda postaja negotova, izgubi se, se spet prikaže, ali je še sploh tam, ali je ni več.

— Ali greš še pred mano, vila? vpraša zasopljeno Petrič. — Še, še, se glasi odgovor. Hodim vendar še vse življenje pred tabo, kako da me ne po-znaš?

— Kako te nebi, se domisli Petrič, poznam te. Ali nisi bila ti tista Anica, ki je hodila z mano v gimnazijo?

— Starda, tista sem, pravi vila. — In kdo je bila Lucija, mja je gospodinja hči? — Haha, kdo drugi nago jaz. — Ali imaš ti pod levim ušesom črno pičko, vpraša Petrič zasopljeno in iznenađeno. — Imam jo, podolgovato, z rdečo dilačo!

— Potem, Bog pomagaj, si ti Helena, moja najprva in naj-miljša! — Helena sem, Helena, se smeje vila nekje pred njim. Zdej polkusi Petrič teči. Z deano nogo hlastne naprej, isto stori z levo, toda že pri drugem koraku zadene ob trdo deblo in primoran je obstati. Zbere vse svoje misli in se odloči za te-le besede:

— Povedal sem ti že, o vila, da hodim že vse življenje za le-poto, a še do danes nisem prišel do cilja. Prosim te, bodi ti izjema. Ustavi se in me počakaj.

— Čakam te, ne boj se, zvončička nekje pred njim od-govor. Petrič prodira skozi temo in bukovje, kakor more. Tiplje z rokami in nogami, objema mrz-la in rožnata debela in pride tako nekam, kjer ni več vej ne drev-ja.

Zdej posveti mesec. Nebo je temnomodro in čudovito, zvezde nenavadno velike in ru-mene, mesec nekoliko predolg in na spodnjem koncu precep-ljen. Pred Petričem se odpira gozd-ni vrteč, porasel z mehkim, zametastim mahom in okrašen tu in tam s košatim listom ze-le-ne praproti. Naokoli raste go-sto leščevje, za leščevjem se vr-sti bukev za bukvijo.

Na sredi stoji vila, slonoko-ščena in blede kakor mesečina, ki jo obliva, toda prečudno kras-na in vabna. Preko desne rame ji visijo života tanci, ta-ko, da sta leva stran prsi in de-na-noga golli. Njeni lasje, so črni kakor gozd, ki molči okoli in okoli, njene oči so kakor vi-jolice, ki gledajo pazno izpod črne grma, a njene ustne so kakor rdeče rože, ki so polne medu.

Petrič razproste roke, zine, ker hoče izraziti svoje navduše-nje, toda vila prične plesati. Tanci, ki je zdaj bledezelena, plava okoli nje kakor čarobna meglica, a oblike mladega in ki-pečega telesa se prelivajo v ču-dovitih harmonijah.

Petrič povesi roke, zapre usta in gleda. Potem sede na štor in se razjoče kakor otrok. Vila neha plesati, stopi k nje-mu in ga vpraša milo in prijaz-no:

— Zakaj jočeš? — Od areče, pravi Petrič in ves se trese. Vzame robec, o-briše oči in nadaljuje z bridkim glasom: Povej mi, kaj naj storim, da bom vedno tako sre-čen.

— Pozabi za vedno na vse in misli samo na tisto, kar te stori srečnega, kakor delaš ta trenotek, mu odvrne vila. — Tvoj sem, vzkligne sloves-no Petrič in razproste roke. Vila spusti tanci med pra-prot in mu sede na kolena. Me-

sec se razcepi na deset do dva-najst kosov in izgine, zvezde se zasujejo in ugasnejo, nič več ni temnomodrega neba, ne leščev-ja, ne bukovja. Toda Lev Pe-trič je še vedno in v njegovem naročju vroče in večno mlado villino telo.

Počasi, oprezno, preudarno se bliža stara dekla sobi svojega gospodarja. Obstane in posluša. Prime za kljuko, jo pritiaka previdno, varno in pači v stra-hu obraz. Odpre in iztegne vrat polahko, tiho, boječa se, da bi tudi v njem kaj ne zaškripalo.

Gospod spi. Na zglavju se sveti prostrana rdeča pleša, čelo krase poteze pravičnega, košate obrvi se ne ganejo, nosnice so odprte na stela, a debele ustnice trdno stisnjene.

Vrata se zapro. Za njimi se prevrne stol, zakotali se in iz-datno zaropota. — Začuje se pridružen šepet stare dekle: Je-zus Kristus nazarenski!

Petrič se zgane. Najprej se pomakne obrvi za spoznanje nazaj, ustni se skremžita, lice se zatagne pod oči, ki se prično od-pirati.

On vidi steklenice, kozarce, luž-mize s tremi, štirimi, pe-timi zaporednimi ploškami, a v trenotku vse skupaj izgine. Na-to vidi pijanega kočijaža, ki drži konja za prednje noge in pleše s njim po cesti. Naenkrat za-gleda vse, kočijaža, konja, koč-i-jo in sebe. Na glavnem trgu je to, držijo se za roke in pleše-jo kolo. A naenkrat spet vse iz-gine. Vmes poseže odločna ro-ka ki prime kljuko in odpre vrata. Petrič gleda, gleda.

Njegova žena, visoka, suha in resna, z zlatim nanosnikom, z najmanjšim dečkom na roki gre v copatah naravnost proti po-stelji.

Petrič gleda, gleda. Ustni se razlezeta, jezik se zgane in z njega se zmakne tro-je tihih besed, ki kažejo strah, razočaranje in obenem hladno latino:

— Ti nisi vila! — Žena gre nezamudna in neza-držna proti postelji, nagne us-noma glavo naprej, da se zagu-ga zlati nanosnik, in vpraša po-polnoma realistično.

— Kaj? — Zdej je Petrič zbujen. Zazde-ha, dvigne roke izpod odeje in se pretegne.

— Nič, pravi in v zadregi je. Toda svojih ravnokar izrečenih besed ne ponovi.

Pisatelj in zdravnik.

Gorki je nekdo zbolel in se je javil zdravniku. Zdravnik ga je pregledal in dejal Gorkemu:

— "Ne gre drugače, poklic boste morali pač premenjati."

"Ali pa vi svojega," je dejal Gorki in od tudi mrzi zdrav-nike.

HISA NA PRODAJ.

Proda se moderno vrejena pet sobna hiša. Velika lota. Proda se vsled starosti po nizki ceni. Oglašite se osebno pri lastniku na: 1913 So. 59th Ct., Cicero, Ill. — (Adv.)

IŠČEM DEKLE.

Iščem slovensko dekle za pomoč v kuhinji. Plača po dogo-voru. Zglasiti se je osebno ali pismeno pri: Martin Jelenc, 1027 So. 8th Street, Sheboygan, Wis. (Adv.)

Cena listu Prosveta

po 1. juliju 1929 je:

Za Zdrž. države in Kanado	\$6.00
1 tednik in	4.80
2 tednika in	3.60
3 tedniki in	2.40

Za Cicero in Chicago je.....\$7.50

1 tednik in	6.30
2 tednika in	5.10
3 tedniki in	3.90

Tednik sam stane.....\$1.20

Tednik v Evropo stane	1.70
Pojutina za tednik v Evropo	.50

Mladinski List stane.....\$1.20

Ml. List v Evropo stane	1.50
-------------------------	------

Cena oglasom po dogovoru.

POJASNILO DRUŠTVENIM TAJNIKOM IN POŠILJATELJEM RAZNIH NAZANIL.

Kadar pošljete listu Prosveta kakoršnokoli naznanila in z-ahvale o smrti, tedaj vselej povej-te v planu, ali želite imeti pla-čan oglaš ali kot navadno vest. Ako je priobčeno kot navadna vest, se izpusti iz naznanila vse osebne zahvale in imena pos-mennikov, ter se tako naznanila priobči brezplačno. Kadar pa hočete imeti priobčeno celo vrsto raznih imen in drugih stvari, je pa to oglaš, za katerega se mora plačati, to velja za članca in za ne-članca. Nadalje velja isto tudi za razne prireditve, veselice, shode, itd. Vselej je treba povedati, ali hočete imeti plačan oglaš ali samo navadno člančarsko vest.

tudi v takem slučaju se za navadno vest, naredi stvar bolj na kratko in se pove za vsakega del. Če pa naročite, da naj bo plačan oglaš, se priobči vse, kar zahtevate. Isto tako velja za vse druge nazna-nila, če se koga liče, ščitivane posužbe, prodaje, itd. Za vse take stvari se mora vedno pove-dati, da naj bo to oglaš, koliko-krat naj se isti priobči in da bo-de tako plačan. To pojasnilo dajem radi tega, ker je to sklop konvencije, da se potem ravnajo vsi, društva, člani, naročni-ki in upravitelji lista. Prosim, da to upoštevate in se po tem ravnate. — Filip Godina, upra-vitelj.

SLOVENSKA NARODNA PO-PORNA JEDNOTA.

Izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveta za kori-ster potrebne agitacije svojih društev in članstva in za pro-gando svojih idej. Nikakor se ne propagando drugih po-polnih organizacij. Vsa ga-zetarska ima običajno staro glasillo. Torej agitatorični de-ji in naznanila drugih podpo-rog organizacij in njih društev se ne pošilja listu Prosveta.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (June 30-29) po-meni, da vam je naročnina po-tekla ta dan. Ponovite jo pra-vočasno, da vam lista ne usta-vimo. Ako lista ne prejme, je mogoče vstavljen, ker ni plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napačnega n-slova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi dru-štveni tajniki in drugi zastopa-ki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.80 za leto za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero: leto \$7.50, pol leta \$3.75, za čl-ne \$5.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c poštino.

Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

Naročnino lahko tudi sa-pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETA" 2657 S. Lawndale Ave., CHICAGO, ILL.

NAZNANILO.

Društvenim tajnikom in t-ajnicam se tem potom nazna-ja da morajo naznaniti vse sp-menbe naznov članov in čl-nic, naslove novih članov, imena in naslove odstope-čian in izobčenih članov v z-naznaniti upravitelju Prosveta da se lahko točno vredi ime-za pošiljanje lista Prosveta imena in naslove, katere poš-lje glavnomu tajniku ostane-tam v arhivu in jih upravitelj ne dobi. Torej je zelo važno, vselej pošljete na našliči pripravljene listine vse na-ve upravitelju Prosveta po-bej. Pri vsaki spremembi na-va naj se vselej omeni stari novi naslov. Upravitelju ali-ko apelira, da društveni taj- in tajnice to upoštevajo. — Filip Godina, upravitelj.

F. M. Dostojevski:

ZLOČIN IN KAZEN

Roman v šestih delih s opilgom. Poslovilci Vladimir Levčik.

"In žaljivo je, žaljivo! Razumem te! To-da govoriš že enkrat brez dvinkov, kar me ja-ko veseli, ti lahko odkrito priznam, da sem še davno opazil pri njih to misel, ves ta čas, se-veda le jedva občutno, le na tihem in skrivno-ma; a zakaj tudi le tako? Kako se upajo? Kje imajo svoje razloge, kje? Ko bi ti vedel, kako sem že besnel zbog tega! Zato ker ubog dijak, oslabele od revščine in hipohondrije, kratko pred teško mrazilno boleznijo, ki se morebiti že pri-čenja, nezaupen in samoljuben človek, ki pozna svojo vrednost in je tical šest mesecev v svo-jem kotu, ne da bi bil s kom občeval, v cunjah in v škornjih brez podplatov — stoji pred takimi uradniki in posluša njihovo airovost, ko mu vtikajo pod nos nepričakovano terjatev, prolongirano menico in dvornega svetnika Če-barova; duh po barvi mu tiče na prsi, soparno je, vročina trideset stopinj Reaumurja, ljudi cel ujet, in vrhutega mora poslušati še govor-jenje o umoru osebe, pri kateri je bil par dni poprej — vse to pa s lačnim žledcem! Komu bi se tu ne pripetilo omedlevala! In na to, na to se opirajo v vsem! Vrag jih nes! Verja-mem ti, da mora vse to jeziti človeka, a jaz na tvojem mestu, Rodka, bi se jim zamejati pod nos ali kar bi bilo še boljše, pijuni bi jim vsem v obraz, prav mastno, vse; na vse strani bi razdelil par tucotov pljunkov, lepo s premisle-kom, kakor je treba, in s tem bi bila zame stvar pri kraju. Pijuni! Osrli se! To je sramota!"

"Dobro razlaga svoje mnenje!" si je misli Razkolnikov.

"Pijunem naj? Jutri pa nova zaaljšba!" je izpregovoril trpko. "Ali naj se začnem pre-pirati z njimi? Se to me jezi, da sem se večeraj v gostilni ponižal do Zametova..."

"Hudič naj ga vzame! Pa pojdem sam k Porfiriju! To ga primem, prav po sorodni-ški: vse do zadnje koreninice mi mora obraz-ložiti! Zametova pa še celo!"

"Vendar se mu je zdanilo!" je prišlo Raz-kolnikovu na um.

"Stoji!" je vzklil Razumihin in ga ne-nadoma prijel za ramo. "Stoji!" Zmotil si se! Kakšna past je bila to? Ti praviš, da je bilo vprašanje o delavcih past? Premisli, ako bi ti to storil, ali bi se mogel zagovoriti, da si videl, kako so barvali stanovanje — in da si videl delavca? Nasprotno: ničesar nisi videl, tudi ako bi bil! Kdo bo izpovedal nekaj v svo-jo lastno škodo?"

"Da sem jaz storilec, bi gotovo rekel, da sem videl i delavca i stanovanje," mu je z ne-jevoljno in neprikritim studom odgovoril Raz-kolnikov.

"Zakaj si pričal v svojo lastno škodo?" "Zato ker samo kmetje ali najneizkuš-nejši novinci pri preiskavah tajijo naravnost vse od kraja do konca. Vsa kolikaj razborit in izveden človek bo gotovo gledal, da prizna kolikor mogoče vsa zunanja in nepobitna dej-stva; samo nagibe jim bo podtikal drugačne in spravil na dan kaj posebnega in nepričako-vanega, kar jim bo dalo takoj drugačen pomen in jih pokazalo v popolnoma drugi luči. Por-firij si je lahko mislil, da mu bom tako odgo-varjal in rekel, da sem jih videl, vsaj zaradi verjetnosti, in povedal kaj v pojasnilo..."

"On bi ti bil najbrž takoj dejal, da dva dni poprej ni moglo biti delavcev tam in da si bil potemakem ondi na dan umora, ob osmi uri. Z malenkostjo bi te bil ujel."

"Tudi na to je računal, da ne bom utegnil premisljati ter mu bom hitel odgovoriti kar

najverjetneje in pozabil, da dva dni prej delav-cov še ni bilo tam."

"Kako bi mogel pozabiti?" "Nič bi ne bilo lažjega! Na takšne malen-kosti se največji zvitišč najlažje lovijo. Čim zvitejši je človek, tem manj bo sumil, da mu hočejo na vsem lepem do živga. Lokavemu človeku je treba nastavljati najpreprostejše stvari. Porfirij nikakor ni tako neumen, ka-kor si misliš!"

"Torej je podla duša!" Razkolnikov se je moral nehoti zaamejati. Hkrati pa se je čutil svoji lastni gorečnosti in veselju, s katerim je izgovoril zadnje besede, dasi je trpel ves prejšnji razgovor le z mračno nejevoljnostjo in odvidno samo položaju na lju-bo.

"Ustrezam mu tupatam!" je mislil sam pri sebi.

Skoraj obenem pa se ga je polastil nemir, kakor bi ga bila prenesla nepričakovana in tesnoba misel. Njegova razburjenost je na-raščala. Prišla sta že do vhod Bakalajevih stanovanj.

"Pojdi sam," je rekel Razkolnikov, "jaz pridem takoj nazaj."

"Kam pa? Saj sva že tukaj?"

"Treba mi je; opravke imam — čez pol ure pridem, le povej jima."

"Dobro, a jaz pojdem s teboj."

"Ali me hočeš mučiti tudi ti!" je vzklil Razkolnikov s tako bridko nejevoljo in s tako obupnim pogledom, da je Razumihin povsli roke. Stal je še nekaj časa na pragu in mrač-no gledal prijatelja, ki je naglo korakal v tisto smer, kjer je imel stanovanje. Nazadnje pa je stisnil zobe in pesti, zaklel se, da izjme Por-firija še tisti dan kakor limono, ter odšel po stopnicah navzgor, mirit Pulherijo Aleksan-drovo, ki je bila že vznemirjena, ker ju tako dolgo ni bilo.

Ko je dospel Razkolnikov do doma, so bili njegovi sencl znojni in dihal je s težavo. Naglo se je vzpel po stopnicah, stopil v svojo neza-prto sobo in takoj zapri vrata s ključem. Nato je planil z brezumnim strahom v klopki tisti luknji za tapeto, kjer so prej ležale uropane stvari, porinil roko vanjo in brskal po njej po nji naokrog, pretipavaje vse spranje in gu-be v tapeti. Ko ni našel ničesar, je vstal in se globoko oddahnil. Prej, ko se je bil približal Bakalajevim vratom, mu je naenkrat prišlo na um, da mu je, takrat morda vendarle ušla ka-kšna verižica, zaponka ali vsaj papir, v katerega so bile zavite, z beležko od starkine roke, ušla mu in se skrila v spranjo, da plane mahoma vnovič na dan in nastopi proti njemu kot ne-pričakovan in nepobiten dokaz.

Zamisljen je stal sredi sobe in čuden, po-del in polbrezumen umeval mu je blodil po ust-nicah. Nato je vzel čepico in tiho odšel iz sobe. Njegove misli so se zamotavale in ves raztresen je dospel do vrat.

"Tukaj so gospod sami!" je zaklical nekdo na glas.

Razkolnikov je dvignil glavo.

Hišnik je stal pred vrati svoje sobe in ga kazal s prstom nevelikemu človeku, ki je bil po svojo zunanosti podoben meščanu in oblečen v delavno suknjo in telovnik, tako da je bil od daleč podoben ženski. Njegova glava v za-mazani čepici se je povesila navzdol in vsa njegova postava je bila sloka. Veli in nagubani obraz je kazal na kakih petdeset let in malo, zalite oči so gledale mračno, resnobno in neje-voljno.

"Kaj je?" je vprašal Razkolnikov in sto-pil k hišniku.

Meščan ga je izpod čela pomeril s očmi in ga premotril brez naglice, pozorno in radoved-no. Nato se je počasi obrnil in odšel akoki hišna vrata na ulico, ne da bi črnil besedo.

"Kaj pa je?" je vzklil Razkolnikov.

(Dolge prihodnje.)

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, kole-darje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovanskem, češkem, nem-škem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerno, unijako delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA